

ico-philo
12.

Syllabus contentorum.

1. Orientii Commonitorium fidelium, cum notis Henr. Leonh. Schurzfleischii.
2. Christ. Gottfr. Stentzelii Liber de aurium blandimentis veris magis quam blandis.
3. Io. Abrah. Birnbaum de natura ac usu studii antiquitatum liber singularis.
4. Io. Christian. Fischeri Selecta et rariora Latini purioris monumenta, ubi habentur a) Frid. Gotthilf Marschall dicti Greiff Panegyricus in obitum uxoris Sophiae Elisab. Schwartzensfeldiae. b) Io. Phil. Sleuogtii Progr. de uno studiorum genere seligendo. c) Eiusd. Progr. de hierarchia Romana. d) Christian. Gott. Schwarzii Progr. in obitum Christian. Gottfr. Laur. Rinkii. e) Epistola quaedam selectiores virorum doctissimorum e Mstis eruta. f) Varia poetica, ut a) Vl. de Hutten Vir bonus. b) Eiusd. Ovis, Nemo. c) Io. Alexand. Brasficani Πάv, Omnis. d) Eiusd. Elegia Mopsus in dolio. e) Io. Passeratii Nichil. f) Io. Henr. Acneri Carmina nonnulla. g) Io. Christ. Fischeri Panegyricus in natalem Friderici III. principis heredis Saxonis Gothani. h) Ei. Oratio de concordia rationis et perspicua elegantisq. latina dictionis. i) Ei. Comento de iudicio phrasium stili Romani vulgo neglecto. k) Inscriptio.
5. Io. Henr. Schasteri Schedion critico-philologicum, in quo genuina indoles linguarum IV. cardinalium, scilicet Germanicae, Latinae, Graecae ac Hebraeae, simulq. naui quidam in vulgaribus praecipis, nec non aliqua compendia doctrinae adhibenda ostendantur.
6. Georg. Christian. Hallbaueri Diss. de recta linguarum discendarum ratione.
7. Eiusd. Diss. de scriptura, eius origine, natura et variis modis, praecipue per litteras ex aere fusas.
8. Christ. Gottl. Ioecheri Diss. de M. Antonii Triumviri Timonio.
9. Sigism. Frid. Dresigii Comento de correctoribus imperii Romani.
10. Io. Christian. Fischeri Diss. de Hubertino clerico Crescentinate, elegantiorum litterarum saeculi XV. in Italia instauratore.
11. Erhard. Reuschii Diss. de bibliothecis Romanorum.
12. Mich. Lilienthalii Diss. de philothecis varioq. earundem usu et abusu.
13. Io. Henr. Martii Diss. de praecipuis iisdemq. antiquioribus litterarum statoribus ac Mecenatibus.
14. Sigism. Fritzscheii Diss. de praecipuis iisdemq. recentioribus litterarum statoribus ac Mecenatibus.
15. Io. Gottlob Guttleri Comento de lectione monumentorum Graecorum Latinorumq. acroamatica et eius in primis dignitate.
16. Sigism. Frid. Dresigii Animaduersiones in Fabri thesaurum continuata.
17. Dan. Guil. Molleri Diss. de S. Aurelio Victore.
18. Eiusd. Diss. de C. Fannio.
19. Io. Gottfr. Hauptmanni Diss. de Atticismo.
20. Io. Georg. Eccardi Censura diplomatis Carolini de scholis Osnabrugensis ecclesiae Graecis et Latinis, ab obiectionibus Iodoc. Herm. Nunninghi vindicata.
21. Sam. Florentis Ricini Diss. de professoribus veteris ecclesiae martyribus.
22. Gottlieb Wernsdorffii Diss. de constitutionum apostolicarum origine, contra Guil. Whistonum.
23. Io. Iust. Spier Diss. qua testimonia patrum V. primorum seculorum de Pauli apostoli itinere in Hispaniam confecto labefactantur.
24. Alexand. Politi Oratio de litterarum Graecarum necessitate.
25. Adr. Steyeri Diss. de infulis sacrae dignitatis insignibus.
26. Iac. Perizonii Diss. de rebus atque incrementis Prussorum.
27. Io. Frid. Weidleri Diss. de sacramentalibus.
28. Io. Iac. Syrbii Sententia theologorum nostratium de determinata futurorum contingentium veritate adserta.
29. Erh. Reuschii Diss. de episcopo patre spirituali.
30. Io. Georg. Walchii Diss. de variis theologiam tradendi methodis.
31. Eiusd. Diss. de variis theologiam tradendi methodis.
32. — Historia transubstantiationis pontificia.
33. — Diss. de formulis salutandi apostolicis.
34. Henr. Hlausingii Diss. de methodo demonstrandi mathematica, ad res theologicas non applicanda.
35. Frid. Iac. Fienhaberii Diss. de eodem argumento.

36. I
37. J
38. C
39. G
40. H
41. L
42. I
43. G
43. G
44. C
45. C
46. C
47. C
48. I
49. C
50. C
51. C
52. C
53. C
54. C
55. C
56. C

36. Io. Leonh. Frisch Origo characteris Sclauonici, vulgo dicti Cirulici.
 37. Matthia Nicol. Braun Disp. de dominatu pontificis Romani.
 38. Christoph. Matthai Pfaffii Petrus Baelius Scepticus refutatus.
 39. Georg. Henr. Ribouii Disp. de controuersijs eruditorum generatim consideratis.
 40. Henr. de Bello nouo Meditationes rationales, quibz veritates quadam philosophica ab erroribz sectatorum Wolfii strenue vindicantur.
 41. Io. Dan. Herrnschmidii Progr. de discrimine artis rhetoricae et homileticae.
 42. Io. Gottlob Stolze de questione: an concubinatq fit tolerabilior polygamia?
 43. Gust. Georg. Zeltneri Schediasma de theologo suspicioso.
 43. Gottfr. Christoph. Claudii Responsio ad vindicias Pilgerianas.
 44. Corn. Dieter. Kochii Progr. de disputatoribus nonnullis in ecclesia medijs qui infelicibz, nominatim de Felice Vrgellitano et Elijando Toletano pontifice.
 45. Christian. Breithaupti Progr. de nauis Scholasticorum in metaphysica commissis.
 46. Eiusd. Disp. de existentia demonum.
 47. Christian. Wolfii Specimen physica ad theologiam naturalem applicata, sistens notionem intellectus diuini per opera natura illustratam.
 48. Iul. Franc. Duue Progr. de praeposteris ac fatalibz clericorum quorundam in politicis rebus consilium.
 49. Io. Frid. Wuchereri Disp. de aequilibrio affectuum in temperamento cholero-melan- cholico, in ordine ad religionem, muneris curam et patientiam.
 50. Gottlieb Sam. Treueri Disp. de compendiaris eruditione.
 51. Aug. Mülleri Disp. de inuidia.
 52. Io. Iac. Mülleri Disp. moralis de propaedeuticis.
 53. Ernest. Conradi Disp. de sudorum enuntiationibus.
 54. Christoph. Schreiberi Disp. de cometis.
 55. Georg. Goerzi Disp. de cataclysmo Thuringiaco.
 56. Christian. Schultzens Disp. de baccataureo.

Gammiebb

Godofredus Ludouicus Krüger,
 Mulhufinus, me sibi comparauit
 Luedlimb. d. 24. iul. 1742.

Sp. 2. P. 8. 1742

Stle-
Chri-
iores
Doris,
Io.
ipis
i) Ei.

ilicet
pendia

v. in

primis

obie-

am con-

adserta.

anda.

1.
2.
3.
4.

5.

6.
7.
8.
9.
10.
11.
12.
13.
14.
15.
16.
17.
18.
19.
20.

21.
22.
23.

24.
25.
26.
27.
28.
29.
30.
31.
32.
33.
34.
35.

53.

56

I. N. J.

DISSERTATIO PHYSICA

DE

COMETIS

Quam

SUB PRÆSIDIO

M. CHRISTOPHORI SCHREIBERI

Publicæ ventilationi

Sistit

JOHANNES ABRAHAMUS Schröder/

STARGARD. POM.

Ad d. 1. Febr. A. 1665. horis pomeridian.

H. Lq. consuetis.

WITTEBERGÆ,

Typis FRIDERICI WILHELMI FINCELI.

53.

L. N. J.
DISSERTATIO PHYSICA

DE
COMETIS

Quam

2. PRÆSIDIO

M. CHRISTOPHORI SCHREIBERI

Publicæ ventilationi

subiit

JOHANNES ABRAHAMUS EISENACHENSIS

STARGARDI POM.

Abd. et C. A. 1765. Martii 20. die.

M. D. C. C. C. C.

WITTEBERG.

THEOPHILUS WILHELMUS LINGEL

— 35 —
Præloquium.

Duo sunt, quæ Jehova primò omnium fecisse dicitur, Cœlum nempe & Terra. Hæc penuarium illud fertilissimum est. Hæc benigna illa mater quæ cuncta generat & singulis annis multiplices edit fœtus. Ex illa enim nascimur, ab illa vivimus, per illam reficimur, & in illam tandem redigimur universi. *Nemo autem Naturæ usq; eò tardus ac hebes & demissus in terram est ait SENECA, ut ad divi- Controvers. na non erigatur, ac tota mente consurgat. Utiq; ubi novum aliquod è cœlo lib. 7. cap. 1. miraculum fulsit. Nam quam diu solita decurrunt, magnitudinem rerum consuetudo subducit. Ita enim compositi sumus, ut nos quotidiana, et si admiratione digna sunt, transeant. Contra minimarum quoq; rerum, si insolita prodierunt, spectaculum dulce fiat. Hic itaq; cœtus astrorum quibus immensi corporis pulchritudo distingitur, populum non convocat. At cum aliquid ex more mutatum, omnium vultus in cœlo est. Sol spectatorem, nisi cum deficit, non habet. Nemo observat lunam, nisi laborantem. Tunc urbes conclamant, tunc pro se quisq; vanâ superstitione trepidat. Quantò illa majora sunt, quod sol totidem, (ut ita dicam) gradibus quot dies habet & annum suo circuitu claudit: quod à solstitio suo statim inclinatur, & dat spatium noctibus: quod sidera abscondit: quod terras, cum tanto major sit illis, non urit, sed calorem suū intensioribus & remissionibus temporando fovet: quod lunam nunquã implet nisi adversam sibi ac obscurat. Hæc tam non annotamus quamdiu ordo servatur. Si quid turbatum est, aut præter consuetudinem emicuit, spectamus, interrogamus, ostendimus. Adeo naturale est magis nova quam magna admirari. Idẽ in cometis fit. Si rarus & insolite figure ignis apparuit, nemo non scire quid sit? cupit, & oblitus aliorum de adventitio querit; Ignarus utrum debeat mirari an timere? Verissimum omninò est quod SENECA habet: Trahuntur magis homines rerum novitate, quam dignitate. Cometæ verò & alia ejusmodi *Φαινόμενα* spectatu dignissima sunt. Contemplabimur igitur admirandum hoc opus & novitate & dignitate rei allecti. Deus nostris conatibus adsit!*

THESES.

I. Cum juxta subtilissimum SCALIGERUM nominis evolutione sæpè deducamur in rei ipsius perceptionem, oportet & nos ante omnia Cometæ nomen explicare. Et quidem cometæ vocem alii origine Græcam, alii Latinam esse volunt. Illis à κομέω, quod orno, nutrio, co-

mo &c. significat, eam derivare placet. His verò, quibus Latium in Græcia quærere minus est ad palatum, à *coma* dicta est, cujus imaginem plerumque repræsentat intuentibus. Undè & Græcè κομήτης, Latinè *crinita*, & juxta CICERONEM ac DIOGENEM *concinata* ac *comata stella* dicitur. PLINIUS libr. 2. Histor. Nat. c. 25. ubi plures cometarum species suis nominibus distinctas refert, *sidus terrificum* Cometen appellat. Ita enim terrent homines cometæ, ut eos admirentur potius, quam rimentur universi. *Crinita sidera Cometarum* AMMIAN. quoque l. 25. & 30. salutat. Hodie non crinitæ solum sed & *barbata stella*, quas Græcè *πρωγυιας*, vocant, Cometæ dici consueverunt.

II. Sed misso nomine res ipsa nunc erit adeunda, & Cometarum natura ac quidditas indaganda. Ubi oppidò maxima se offert difficultas, quâ nulla in tota Physiologia major esse videtur. Diversissimæ enim de Cometarum quidditate inveniuntur cum veterum tum recentiorum Physicorum opiniones, è quibus præcipuas ordine recensuisse sufficiat. Et *prima* quidem est PYTHAGORÆORUM Philosophorum, qui, ut ex ARISTOT. haud obscure colligitur, & PLUTARCHO Clariss. LONGOMONTAN. refert, stellas faciunt cometas, quæ non perpetuò visuntur, sed statò tempore in orbem recurrente aperiantur. A quibus parum dissident CHALDÆI, qui Planetas & alias insuper stellas esse sentiebant, quæ aliquandiu quidem lateant, quoniam longè à nobis sint remotæ, nonnunquam inferius delatæ appareant ita re exigente. Et tum istas appellari cometas, ab iis imprimis, qui nesciunt hos quoque stellas esse: Evanescere autem videri cum in suam regionem, ætheris nempe profundum, ut pisces in maris fundum referantur. Quæ sententia hodiernum ex parte suos habet defensores. Sunt enim, qui contendunt insolitum hocce *Φαινόμενον* mundo esse coævum, & in summitate cœli semper quidem existere, sicut innumeras adhuc stellas obscuras, in Via Lactea imprimis, latere nemo negaverit; sed propter nimiam distantiam minus videri, nisi descendat magis, & in hominum veniat conspectum: Quod tum maximè fieri volunt, quando ex illis supremis veluti nova, seu Cometa, appareat. Enim verò minus probabilis nobis PYTHAGORÆ CHALDÆORUMque videtur opinio. Quamvis enim cometas stellas esse haud negemus, minimè tamen è Planetarum vel aliarum stellarum ordinariorum numero esse sumus persuasi. Et licet vel maximè insolita hæc *Φαινόμενα* cum Planetis ac aliis stellis, quæ usitato nomine *fixæ* appellantur, quandam habeant convenientiam, siquidem in iis discernendis visus

De Nov.
Phanom.
c. 2.

visus noster sæpius fallatur, nondum tamen plenaria eorundem cum
 hisce congruentia inde elici potest. Aliud enim statuere hic diversa
 cometarum lux diversusq; color svadet. Cum verò eorundem lux à
 reliquarum stellarum luce longè diversa sit, aliumq; ab iis omnibus
 colorem præbeant cometæ, concludi inde aliter nõ potest, quam quod
 aliam quoq; atq; diversam à cæteris stellis habeant essentiam. Cæte-
 rum an per naturam fieri possit, quod stellæ istæ, quas cometas esse vo-
 lunt, mox descendere, mox rursus adscendere ad loca summa qveant,
 est, de quo valdè dubitamus. Corpus enim ex alto ad loca inferiora de-
 latum, motum requirit perpendicularem, qui tamen stellarum naturæ
 minimè convenire videtur. Eorum verò opinionem quod concernit,
 qui adhuc hodie statuunt cometas mundo esse coævus, & in Via La-
 ctea præexistere, vel alio quodam loco obscuro, certisq; tantum tem-
 poribus manifestari, non simpliciter rejiciendam esse putam, si nem-
 pè ut creationem sic quoq; manifestationem cometarum Deo acce-
 ptam referant. Qua de re infra prolixius disseremus.

III. Sed ad aliorum quoq; opiniones progrediendum est. Et qui-
 dem de ANAXAGORA ac DEMOCRITO referunt statuisse eosdem,
 quod cometæ nihil aliud sint, quam duarum vel plurium stellarum in-
 ter se mutuò collustrantium concursus. Velut Philoſophus recen-
 set, *σύμφασις τῶν πλανητῶν ἀστέρων*. Unde suam hausisse videntur
 opinionem, qui Eclipses lunares mutuam stellarum quarundam in-
 ter se concursum & cum sole adspectum, qualis est Solis & Mercurii
 conjunctio, oppositio, quadratura, aut aliùs sinister intuitus cometarū
 faciunt causas. Sed neq; huic sententiæ accuratiores rerum Physicarū
 scrutatores calculum adjicere poterunt. Initio enim dubium valdè
 est, an in cœlo tales generationes fieri possint, cum cœlum omnesq; in
 cœlo stellæ corpora sint simplicia ac pura, quæ cometis generandis
 materiam vix subministrare poterunt. Et quamvis alii cum LONGO-
 MONTANO ex via Lacæa, quam TYCHO reliquarium censet lucis
 primigeniæ, materiam cometarum decerpant. Alii verò cum KEPLER-
 RO quendam ætheris immunditiem agnoscant, ex qua generentur
 Cometæ, velut aduſcera quædam cœlorum. Alii tandem effluvia ex
 Sole reliquisq; stellis egredi opinentur, ex quibus in unum globum
 compactis fiat cometa. Nescio tamen an ulla harum opinionum pe-
 ctus veritatis avidum exsaturare qveat. *Initio enim contra illos pu-
 gnat cœli puritas & subtilitas, quæ è celerissimo stellarum motu patet.*
 Planetæ enim in orbibus suis modò ascendunt, modò descendunt, id,

*De Nov.
 Phæn. c. 5.
 Epit. Astron.
 l. 1. p. 55. & c.
 23. de Nov.
 Stella in
 Serpent.*

quod fieri non posset, si cœlum crassæ ac duræ foret substantiæ. Post eas
 destruit *absurdorum varietas*. Si enim cometæ, quæ corpora vastissima
 sunt ex Galaxia, lucis primævæ reliquiis, conglobarentur, necessariò
 aut vacuum esset concedendum, ibi nempe, ubi materia ista ablata,
 aut partium cœli cum rarefactio, tum condensatio. Et illa quidem
 propter successionem reliquæ partis cœlestis lucidæ in locum vacui.
 Hæc verò propter arctiorem coagulationem lucis primævæ ad confi-
 ciendam novam stellam. Neutrum verò in veritatis schola fidem me-
 retur. Cœlum enim corpus simplicissimum est ac subtilissimum, adeo-
 quæ partes ejus per rarefactionem dilatari vel per coagulationem con-
 densari posse minus probabile videtur. Qua in sententia porrò nos
 confirmat, quod nec sensibus, nec elaboratissimis organis ex ejusmodi
 conglobatione in reliqua Galaxiæ & cœli regione minor lucis copia
 sit visa. Quamvis enim TYCHO scribat se in observatione stellæ An-
 no 1572. hiatum quendam in Galaxiæ margine ad quantitatem lunæ
 semiplenæ animadvertisse, quem se ante vidisse nunquam asserit. Val-
 dè tamen dubium est, ait Excel. NOTNAGEL. num olim ipse ante-
 quam stella illa apparuit omnes singulasq; Galaxiæ partes tam accu-
 ratè & distinctè perlustrarit, hiatusq; tam exactam rationem habuerit.
 Cum & ipse TYCHO non nisi præmissâ protestatione hæc scripserit,
 quod *conjecturalia solummodò & è probabili verè similitudine allata* sint.
 Si verò missâ Viâ Lacteâ ad effluvia cœlestia confugere velimus, non
 minor se offeret difficultas. Positis enim in cœlo effluviis, quorum sanè
 non exigua pars ad tantæ molis corpus complendum requireretur, nò
 potest non celerrimus & vix sensibilis stellarum cursus retardari. Nec
 video, quomodo Mathematicarum observationum certitudo am-
 plius salvari possit, cum procul dubio iis quam maximè impuritates
 istæ obessent. Sed quicquid sit de ista materia ad efficientem, sine qua
 nulla generatio fieri potest, regredimur, quam infestus Planetarum
 aspectus &c: faciunt. Quis autem non videt eos longè minores esse
 ad tantum producendum effectum. *Novam corporis Nat. speciem B.*
Instit. Phys. SPERLING. inquit, *nullus siderum aspectus, nulla conjunctio, nulla oppo-*
l. 3. c. 4 q. 21. *sitio dabit.* Rectè Excell: NOTNAGEL. *mirum est, ait, quod Planetis*
tantam efficiendi vim tribuant, ut novam stellam producere evadant: Qua-
re non ipsis potius Planetis effectum Cometa tribuunt; Et sic natura brevio-
ri via procederet, nec nova sidera producere opus haberet, cum aliàs Pla-
netæ naturâ suâ in mundum inferiorem agere nati, novas autem produce-
re species inepti sint penitus? Sed argumentantur. Quæcunq;
 CAU-

causâ mutatâ mutatus sequitur effectus, illa est vera causa. At
mutatis Planetarum aspectibus mutati sequuntur effectus sc. Cometa
E. In quo discursu videtur præsupponi, quod Planetarum aspectus
sint Cometarum causæ, quod tamen *ἤντ' αὐτῶν* est, & non *δι' αὐτῶν*.
Prius ergo erit probandum, quod cometarum causæ sint aspectus Pla-
netarum, & tum demum disquirendum an sint causa vera, principalis,
solitaria & totalis? Quod tamen fieri vix poterit. Etsi enim plurima
possint dari cometarum exempla, ubi hujus generis configurationes
fuerunt observatæ, minus tamen firmiter inde concluditur: Ergo isti
Planetarum aspectus *ὁ αὐτοῦ* hujus sunt causæ. Si enim veræ cau-
sæ fuerint, quare non semper iisdem positis ponuntur cometæ? Pla-
cent verba Nobilis: TYCHONIS, qui hac de re sequentem in modum
differit: *Si tam levi occasione, ait, tamq̃ sæpè redeuntibus causis, imò his
longè valentioribus, nova prodire possunt sidera, sive Cometa, mirum potius
esse debet, quod non quotannis talia illucescant, quam quod rarius cernan-
tur. Quid enim Eclipses lunares, quantacumq̃ tandem, quid oppositio Jo-
vis vel Martis, aut Martis & Saturni huc faciant, dum crebro tales Syzigiæ
eveniant, nec per se apud Astrologos magni sint ponderis, præsertim quoad
effectum tam rarum tamq̃ admirationis plenum, hinc derivandum. Præ-
terea haud immeritò ex iis quæsierit quis, quare Astrologorum nemo ha-
ctenus potuerit Cometam prædicere, licet exactè Planetarum aspectus ha-
buerit cognitos? Regerent quidem & rursus ex nobis quærent, quare
nemo Iridem prædicere queat, de cujus tamen causa omnes sumus certi? At
quis non intelligit disparitatem causæ & exemplorum: Videlicet Iris
quomodo fiat? Ita B. noster SPERLING. explicat: *In guttulas resolu-* *Instit. Phys.*
tur nubes: Radii solares aut lunares guttulas illas illustrant. Ut stillicidia *l. 5. c. 10. q. 1.*
*singula fulgida quædam sint specula. Illustratæ guttula nunc fulgorem nunc
umbram referunt, & radii fracti ac refracti mirabilem illam Iridis varietatem
efficiunt. Et hic modus rei in genere est. In specie verò, inquit,
nunquam integer circulus, sed aut semicirculus tantum, aut arcus semicir-
culo minor apparet ob medium oculi inter corpora illa illuminosa & Iridem
situm &c. E. quibus jam patet veras Iridis causas esse: nubis in guttulas
resolutionem, guttularum à radiis solaribus illustrationem &c. Positis hi-
sce semper datur effectus. Quando autem & quo tempore causæ hæ
præstò fuerint, nullus Astrologorum novit. Et hæc causa est, quare ne-
mo Iridem prælagire possit. Quum verò aspectus Planetarum præ-
norint Astronomi, adhuc manet quæstio, quare Cometas prædicere
nequeant:**

IV. Tertio succedit opinio, quæ ex PLUTARCHI recensione est
ARI.

ARISTOTELIS. Hic nempè postquã ANAXAGORÆ, DEMOCRITI, PYTHAGORÆ, HIPPOCRATIS aliorumq; opiniones rejecerat, suã proponit sententiam, quod Cometæ sint ignita Meteora, diuturna, in suprema aëris regione genita ex halitu pingvi & viscoso, qui ex se vel in omnes, vel in aliquas partes radios mittit, comamq; aut barbam spargit, ac certæ alicujus stellæ dominio subjicitur. Ita ergo quatuor causas explicat ordine. *Causam efficientem* dicit esse calorem supremae regionis aëris & coelestium siderum. *Materiam* exhalationem pingvẽ, siccam & calidam eamq; copiosam, quæ non simul & semel colligatur, aut citò deflagret, sed augeatur subindè & continuetur novâ habituum accessione. Idq; propterea, quod cometæ diu sæpius conspiciantur. *Formam substantialem* & specificam eandem cum Elementorum formis esse putat; *Accidentalem* verò in inflammatione consistere. *Finẽ* deniq; prænunciare calamitates, famem, pestem ac bella. Quæ sententia cum non paucos post ARISTOTELEM invenerit bastatores, uberius erit examinanda. Et quidem (1) falsitatis eam arguit *cometarum quantitas*. Corpus quippe cometarum ut plurimum terreno majus est. Ut adeò impossibile videatur tantam ex terra habituum copiam elici posse, quæ ad producendum cometam sufficiat. (2) *Observatio Mathematica*, quod Parallaxis cometarum Lunari semper minor sit, nonnunquam planè nulla, aut certè insensibilis. Unde sequitur cometam Lunã semper altiorem esse. *Quò enim Parallaxis alicujus Phænomeni minor est, eò altius est ipsum Phænomenon*. TYCHO BRAHE hac de re sic habet: *In eo quod Thaddæus illic concedit cometas in aethere generari posse omninò illi suffragor. Nam & in aliquot postmodum visis id ita se habuisse sequentibus libris luculenter demonstro, adeoq; in illustri illo anno 1577. conspecto, quem ipse THADDÆUS ab initio inter Elementaria reponere non dubitavit; Licet postea re omni melius perspecta sententiam mutarit debitoq; suò loco cœlesti mundo adsociarit. Sed quod is etiam quosdam cometas infra Lunam generari admittit, nullatenus illi adsentior. Omnes enim qui reverà cometa sunt (nam de Phasibus & ignitis meteoris nõ loquor) omnino supra Lunam in aethere mundi regione procreari nullum est dubium.* (3) *Cometarum conspectus*, quippè non ex hoc vel isto tantum terræ tractu, sed ex uiverso Horizonte conspiciuntur & sic meteorum neutiquam esse possunt. (4) *Motus*, quo de B. SPERLING. inquit: *Quis credat cometam per sex aut septem annos, imò per integrum annum in Elementari regione per novæ materiae jugiter accensa successione tam regulari & constanter motu moveri? Si quid observatum nonnunquam in aère,*

aëre, non protinus Cometa fuit, cum plura dentur Phenomena. Et TYCHO
 de cometa Anno 1577. ait: Qui seri poterat, si cometa in Elementari re-
 gione flagrans, aliquod igneum meteorum, prout dicunt Peripatetici, exti-
 tisset, ut tam regulari ac constanti ductu portionem circuli maximi, Spha-
 ram in duo aequalia dispartientis exactissime designasset? Consentaneum e-
 nim erat vagabundo & irregulam motu erraticum descripsisse ductum, sive
 quo materia ipsa pabulum quaerens affectaret, sive quo violenter vel visi-
 derum aut ventorum impelleretur, in quorum neutro regularem & unifor-
 mem ductum circuli in Sphaera maximi, ubiq; & toto durationis tempore
 retinere potuerunt. (5) Duratio, qua de SENECA: Omne quod, ait, causa Natur.
 temporalis accendit, citò intercidit: Sic faces ardent dum transeunt, sic ful- Quest. l. 7.
 mina in unum valent idem: Sic quae transverse dicuntur stellae praetervo- c. 23.
 lant & secant aëra. Hi autem aliquid agunt & vadunt & tenorem suum
 servant paresq; sunt. Nam alternis diebus majores minoresve fierent, si
 ignis esset collectivus, & ex aliqua causa repentinus. Minor enim esset ac
 major prout plenius aleretur, aut malignius. Dicebam modò nihil diu-
 turnum esse, quod ex arsit aëris vitio, nunc amplius adjicio: Morari ac stare
 nullò modo potest. Nam & fax & fulmen & stella transcurrens & quis-
 quis alius est ignis aëre expressus, in fuga est nec apparet nisi cum cadit. Co-
 mem habet suam sedem, & ideò non citò expellitur sed emetitur spatium su-
 um, nec extinguitur sed excedit. Equibus omnibus sequentia contra
 Peripatum fluunt argumenta. Primò: Nullum Meteorum est in cœ-
 lo. Meteora enim sunt effluviarum impressiones & affectiones. Ef-
 fluvia autem è mixtis corporibus fluunt propter impuritatem. Quâ
 negatâ negantur effluvia, negantur Meteora: Cometæ vero sunt in
 cœlo, E. non sunt meteora. Secundò: Nullum meteorum regulari
 & constanti movetur motu: Cometæ moventur regulari & constanti
 motu. E. Tertio: Quaecunq; aëer creat, brevia sunt, nascuntur in re,
 fugaci & mutabili. Nam quomodo, ait SENECA, potest in aëre aliquid l. c. cap. 22.
 idem dici permanere, cum ipse aër nunquam idem permaneat? Fluit semper
 & brevis illi quies est: Ita exiguum momentum in alium quam in quo fue-
 rat statum vertitur. Nunc pluvius, nunc serenus, nunc inter utrumq; varius.
 Fieri non potest, ut ignis certus in corpore vago sedeat, & ita pertinaciter
 bareat. Subsumo: Cometæ non sunt breves, non facile intercidunt,
 sed aliquot menses conspici possunt: ergò non creantur vel forman-
 tur in aere.

V. Peripateticos reliquamus & aliorum opiniones persequa-
 mur.

B

mur. Ubi oppido se nobis offert HERACLITUS Ponticus, qui Cometam dicebat esse nubem sublimem à sublimi illustratam luce. Similem causam afferebat pogoniarum seu barbatarum trabium, columnarum & similium. Verùm quò minus subscribamus huic sententiæ ante adducta svadet ratio. Videlicet & nubes Meteorum est. Meteora autem in cœlo nulla sunt. Cometa ergò nubes esse nequit.

VI. Sed nec QUINTO eorum prætereunda est opinio, qui Cometam pro particula quadam aëris habent, quæ ab aëre terræ proximo per tempestates sit avulsa & in altum delata, à solis verò radiis non aliter quam nubes solent, illustretur, & propter annuam terræ revolutionem, velut ipsi loquuntur, lationem, nostris oculis objiciatur. Atq; hæc sententia eruditissimis etiam viris, qui non parum in observationibus cœlestibus sibi tribuunt, placere intelligitur. Enim verò à præconceptis opinionibus liber nîl facile, quod pace aliorum dixerim, sententiæ huic tribuet. Per eam enim adhuc Cometæ in aërea quadam regione sub æthere manent. At post tot accuratissimas Mathematicorum observationes, ea tandem animis eruditis insedit sententia, Cometæ in æthere & cœlo, quod vocant Planetario, esse. In quam rem supra dicta notentur.

VII. Nos examinatis, vel recensitis potius, aliorum cum Veterum, tum recentiorum Physicorum opinionibus denuò adjicimus nostram, dicimusq; cum Nobilissimo TYCHONE, CRUGERO, SPERLINGIO, NOTNAGELIO, HELWIGIO, aliisque cum Physicis tum Mathematicis Clarissimis: *Cometas esse stellas ex singulari Dei consilio ad certum tempus conspicuas, ex radiorum solarium transparentia lucentes, in regione Planetarum mobiles & habitudinem ac distantiam à cæteris stellis insigniter mutant.* Quæ definitio absolvitur genere & differentiâ. Generis locum explent stellæ, quæ in duplici sunt differentia: *Erraticæ & Fixæ*, & utraq; denuò vel *ordinariæ* sive perpetuæ, vel *extraordinariæ* seu temporariæ. Nostra mens est, Cometæ stellas esse, sed erraticas & extraordinarias. Equidem sunt, qui ad stellas eos neutiqvam referendos esse pluribus probare conantur argumentis, quorum aliquot à B. SPERLINGIO congesta huc transcribemus. Argumentantur I. O. stella certis apparet temporibus. Cometæ non apparent certis temporibus. E. non sunt stellæ. II. O. stella est globosa: Cometa non sunt globosi, sed vel comati vel barbati. E. non sunt

*Exercit.
Phys. l. 3.
exercit. 4.
Proposit. 4.*

sunt stellæ. III. O. stella certum & regularem motum habet: Cometæ certum ac regularem motum non habent: E. non sunt stellæ. IV. O. stella est pars cœli: Cometa non est pars cœli: E. non est stella. V. N. stella occupat tertiam cœli partem: Cometa occupat tertiam cœli partem. E. non est stella. Minorem probant autoritate Philosophi, quem scribunt vidisse, qui tertiam cœli occupaverit partem. VI. N. stella augetur, minuitur & absumitur. Cometæ verò augentur minuuntur & absumuntur. E. non sunt stellæ. Minor probatur, quia observatum est cometas primum exiguos esse visos, deinde verò absumptos paulatim crevisse, rursus crevisse donec perierint. VII. Q. Phænomenon neq; ad fixas, neq; ad erraticas stellas spectat, illud stella non est: Cometa neq; ad fixas, neq; ad erraticas stellas spectat. E. stella non est. Verùm longè minora hæc sunt, quam quod nos, à vera sententia dimovere queant. Ad (1) & (2) Resp. *Disting. inter stellas ordinarias & extraordinarias.* De illis quidem verum est, quod certis & statis temporibus appareant, quodq; sint globosæ. Sed quid hæc contra Cometam, qui extraordinaria stella est? Ad (3) Resp. falsam esse Minorem, quod sc. cometæ regulari destituantur motu. *Sideris proprium est, ait SENECA, ducere orbem; at qui hoc an Cometa alii fecerint nescio, duo nostra ætate fecere.* Ad (4) Resp. Falsam esse Majorem, quod nempe stellæ sint partes cœli. Sunt quidem stellæ in cœlo, sed non de cœlo. Ad (5) Resp. Minorem & hinc falsam esse. Quale enim quantumq; hoc foret meteorum quod tertiam cœli occuparet partem? Ad (6) Resp. Dist. inter id, quod augeri & c. videtur, & quod revera ita se habet. Videntur quidem cometæ minui & consumi (augeri tamen nunquam, cum pleno lumine se statim ostendant, ut experientia comprobatur.) Sed verè non minuuntur, aut consumuntur. Quod verò minores sub finem conspiciantur, inde fit, quia quotidie altius elevantur, donec planè visui nostro subtrahuntur de quo paulò post plura. Ad (7) tandem Resp. Minorem negando, E. præcedentibus enim constat cometam referendum esse ad stellas erraticas extraordinarias. Manet proinde sententia nostra, quod omninò cometæ sint stellæ.

IIIX. Misso Genere *Differentiam* contemplantur, quæ nobis sistit Cometarum efficientem, finem tempus, figuram, locum & motum. *Causa efficiens est DEUS GLORIOSUS, cui soli ut creationem Cometarum non minus, quam aliarum stellarum vendicamus, sic quoque*

De Nov.
Phœn. c. 4.

eorundem manifestationem transferimus. Cum enim neq; Elementari, neq; aliâ quâdam occulta ac cœlesti generatione, neq; aliô quodam modô naturali fieri cometas supra probaverimus: Ideò necessariò ad aliam quâdam causam recurrendum esse nobis videtur, quæ naturæ limites transcendat & evagetur. Novimus quidem quod Philosophi alias non sit temerè ad causam supernaturalem recurrere, quod tum imprimis valet, quando aliæ causæ præsto sunt: quia tamen ea est Cometarum conditio, ut nisi apertam naturæ vim importare velimus, causam aliam præter supernaturalem dare haud queamus. Agnoscit nec ipsum Cl. LONGOMONTANUS: *Principiò, inquit, in efficiente, novorum Phenomenorum cœlestium, quæ ordine causarum prima occurrit, nihil certè aberrabimus, quando ipsam ad Deum omnium rerum creatorem ac Dominum devolvimus: Præcipuè cum natura leges hæc nova & subitanea cœlestium generatio excedere videatur, quippè quæ nullum certum naturæ cursum aut temporis in ea periodum & restitutionem observat atq; metitur: Adeò ut hæc & ubiq; habeat locum illud Psalm. CXV, 5. Deus noster in cælo est, quodcunq; voluit fecit. Item Ps. CXXXVI, 6. Qui quid placet sibi Jehova facit in cælis ac in terra per maria & omnes abyssos.*

IX. Non autem frustra Deus jubet prodire Cometam, sed certi peculiarisq; finis ergò. Est autem finis Cometarum duplex, universalis nempe & particularis. Ille rursus vel absolutè talis est, vel respectivè *Absolutè universalis* Cometarum finis est GLORIA DEI. Omnia enim ad gloriam Dei. Omnia propter unum hoc ens sunt, quod non est propter aliud præter se. *Respectivè universalis* quis sit? disceptant inter se, autores. Inveterata plerorumq; opinio, quam ab initio statim, quò primùm Cometæ visi sunt, viguisse legimus, hæc est, Cometas nil boni significare. Ουδεις κομητης οστις ε̄ κακον φερεται, communis erat Græcorum versiculus, cui se magis quam ARISTOTELI tribuere Cl. LIPSIUS scribit. Græcos hac in parte secuti sunt Latini. Ita enim CICERO: *Ab ultima, inquit, antiquitatis memoria notatum est, cometas semper calamitatum prænuncios esse.* Ita TIBULLUS:

— belli mala signa Cometes.

LUCANUS I, 1. *Ignota obscura viderunt sidera noctes
Ardentemq; Polum flammis cæloq; volantes.
Obliquas per inane faces crimemq; timendi
Sideris & terris mutantem regna Cometem.*

VALER.

A Jove fatales ad regna iniusta Cometae

Imò in Deorum numerum Cometam retulisse Romanos Romæq; in templo superstitione coluisse DUDITIUS testatur; Quam superstitionem etsi merito Ethnicis linquamus, non possumus tamen, illicò iis subscribere, qui nimis leviter de stupendo hoc miraculo sentiunt, & nò modo dubitant Cometas quicquam significare mali, sed bonam potius fortunam indigitare asserunt. In qua sententia fuerunt THOMAS ERASTUS Medicus superiori seculo Clariss. Subtiliss. SCALIGER. ANDREAS DUDITIUS trium Imperatorum FERDINANDI I. MAXIMILIANI II. & RUDOLPHI II. Consiliarius & orator primarius, vir in omni scientiarum genere versatissimus, & ex parte ELIAS MAJOR, qui superioribus hujus seculi annis ERASTI & DUDITII commentariolos de Cometarum significatione recudi curavit, suumq; de Cometis *Ἐπίδοξον* adjecit. Duæ a. sunt, quibus de Cometarum significatione. Sententiam corroborare nostramq; destruere conantur. Videlicet I. inveniunt, multas clades esse visas, ubi nunquam Cometæ apparuerint. Et contra multos cometas, quos nulla unquam, subsequuta sit mortalium perniciēs. *Quis, inquit DUDITIUS, motus fuit vel major vel memorabilior; quod bellum deterius illo quod paucis abhinc annis in Hungaria gestum est? cum SOLYMANNUS Ottomannorum Regum potentissimus quingentis hominum millibus Pannoniam complevisset? Munitissima illa non solum harum regionum, sed universi etiam Christiani orbis propugnacula, Julia & Zigetum capta & excisa sunt &c. pone tibi ante oculos quæcum fuerit per Germaniam, Galliam, Italiam, alias Provincias armorum hominum concursatio &c. Hos tamen tantos tumultus, hos tantos motus, hoc tam memorabile bellum, tam magnas illas strages & vastitatem, ipsam deniq; formidolosi Christianis populis Tyranni mortifera, quis rerum humanarum, bellorum item & vitæ necisve Regum dispensator, autor & prænuncius Cometes portendit? Mortuus est non multò post Cypri everfor ac Triumphator Solymani filius & successor. Mortuus item Sigismundus Augustus, Sarmatiarum Rex potentissimus cum uxore Catharina Austriaca lectissima Regina, Divus Ferdinandus, Caesar, plurimiq; alii Principes in Europa & alibi latentibus, nec tamen unquam apparentibus Cometis. Hactenus ille. SCALIGER verò existimare, inquit, à Cometa Regem interfici ridicula dementia est: tantò magis everti provinciam. Multi sunt à nobis Cometae visi, quas nulla unquam in tota Europa*

Exercit. 79.
sect. 2.

Subsecuta est mortalium perniciēs. Et multi Clariss. viri fato suo functi sunt. Multi eversi Principatus, pessundatæ familiæ innumeratissimæ, sine ullo Cometæ inditio. ERASTUS duos annos 1556. & 1558. quibus Cometæ fulserunt maximè salubres fuisse commemorat in peculiari quodam de cometis tractatu. Et hoc primum est, quod urgent. II. dicunt: Impossibile esse quod Cometæ tot tantaq; mala, quæ illis vulgò adscribi solent, queant efficere. Tenenda nobis hęc est regula certissima, ait ERASTUS, non quicquid post aliud sequitur, ab eo, quod præcessit, efficitur. Sed nec significare posse idem asserit ERASTUS. Cum enim inquit, sit naturale corpus supra naturam nil indicare potest, nisi à substantia intelligente ad id destinata cogitetur. Et paulò ante scribit: Si Cometæ affirmentur supra dictorum aliquod significare, omninò necessarium est, ut cum eo connexionem eandem habeant, quam signum cum re signata, quod tamen affirmari de iis nequit.

X. Hęc ista sunt tela, quibus nos petunt adversarii. Ubi mirandum meritò, quod cum omnibus ferè terrarum incolis terrorem incusserint hæc insolita hæc cœli Phænomena, soli illi relictæ sint, qui præ aliis Cometæ tantum bona ominari dixerint. Verum cum singuli ex ARISTOTELE Cometæ nil nisi Meteora quædam ignita in aëre apparentia esse statuunt, salvis suis hypothësis vix aliter sentire potuerunt. Tum enim omninò nulla est connexio signi cum re signata. Si verò missâ hæc hypothësi ad DEUM faces hæc referamus; quod omninò fieri debet, illicò ad significandum tam insignem affectum sufficientia fient terrificæ hæc sidera. Exempla autem quibus probare conantur viri citati, multas accidisse clades, multos decessisse Reges, aliaq; innumera penè contigisse mala, ubi nulli apparuerint Cometæ, prorsus nostræ sententiæ non obesse putamus. Quis enim scripsit aut dixit unquam, omnes vel memorabiliore tantum, quæ in universo fiunt mundo, calamitates casusq; tragicos à Cometis semper prænunciari? Solius DEI hoc opus est, qui non uno semper eodemq; modo nobiscum agit, sed in annunciandis præsertim pœnis, pro paterna voluntate ac imperscrutabili iudicio suo mille modis variat. Sufficit, quod nunquam impunè aut frustra apparuerit Cometa. Quanta enim hominum strages, quanti q; tumultus insecuti sunt Cometam Anno 1618. omnes adhuc Germaniæ persentiscunt incolæ. Nec minores ferè Russia, Polonia, Litvania, aliaq; Regiones finitimæ paucis retro annis expertæ sunt

sunt motus & clades, quas significasse Cometam Anno 1652. nullum apud nos est dubium. Et quid dicam de Cometa, qui Anno 1661. apparuit? Hunc terrificum illud Turcarum bellum cum Christianis haecenus in Pannonia gestum, notasse, nemo facile negabit, imprimis, quod bellum illud eò, quò Cometa videbatur tempore, nemine nostrum de isto cogitante, non alia ratione, quam subsequenter annis experti sumus, à Clarissimis quibusdam Astrologis prædictum sit & prænunciatum.

XI. Ridiculum autem imprimis videtur, quod ERASTUS significationem mali propterea denegat, quia bini Anni 1556. & 1558. quibus apparuerunt cometae, salubres fuerunt ac prosperi, quasi verò eò statim, quò apparent anno, malum sequi debeat; vel omnibus etiam locis è quibus videntur, infortunium imminere. Taceo quod falsum quoque sit iis annis planè nullum accidisse casum Tragicum. KEPLERUS enim istis turbas inter Reges Hispaniæ & Galliæ inq; Livonia per Teutonicos & dissidia occulta inter Ferdinandum & Carolum Fratrem adscribit. Sic pro manifesto habetur, Cometam qui Anno 1558. in Augusto visus est, Caroli V. obitum, qui 21. Septembr. ejusdem anni contigit, prænunciasse.

XII. Dum verò tantum Cometis tribuimus, mens nostra non est Cometa esse causas naturales tantorum malorum, eademq; efficere posse. Quis enim bellum illud Europæum, quod à Cometa Anno 1618. indicatum est, ab unico isto effectum ac continuatum esse dixerit? Sanè effectus iste tantus fuit, qui nec cum cæterarum Stellarum operationibus, neq; cum Cometa ipso, si pro causa ponatur propria, proportionem habuerit ullam. Non ergò causa, sed signum tantum est Cometa, cum omninò verum, quod ERASTUS inquit. Non quicquid ad illud sequitur, ab eo, quod processit, efficitur.

XIII. Sed missò sine ad *tempus* Cometarum progredimur, quod duplex est, creationis sc. & apparitionis. Hoc respectu providentiæ divinæ certum est & determinatum: Respectu ipsius cometæ autem jã longius, jam brevius. *Illud* non omnes eodem explicant modo. Alii n. putant cometas tum demum fieri & à Deo creari, quando apparere solent. Quæ sententia malè ex eo, à quibus improbat, fundamento, quod Deus à creationis opere cessasse in Scripturis dicatur. Si enim hoc ita simpliciter intelligi debet, ubi manebunt miracula? Ubi insoliti eventus alii? quorum tamen efficiens præter DEUM dari

ri

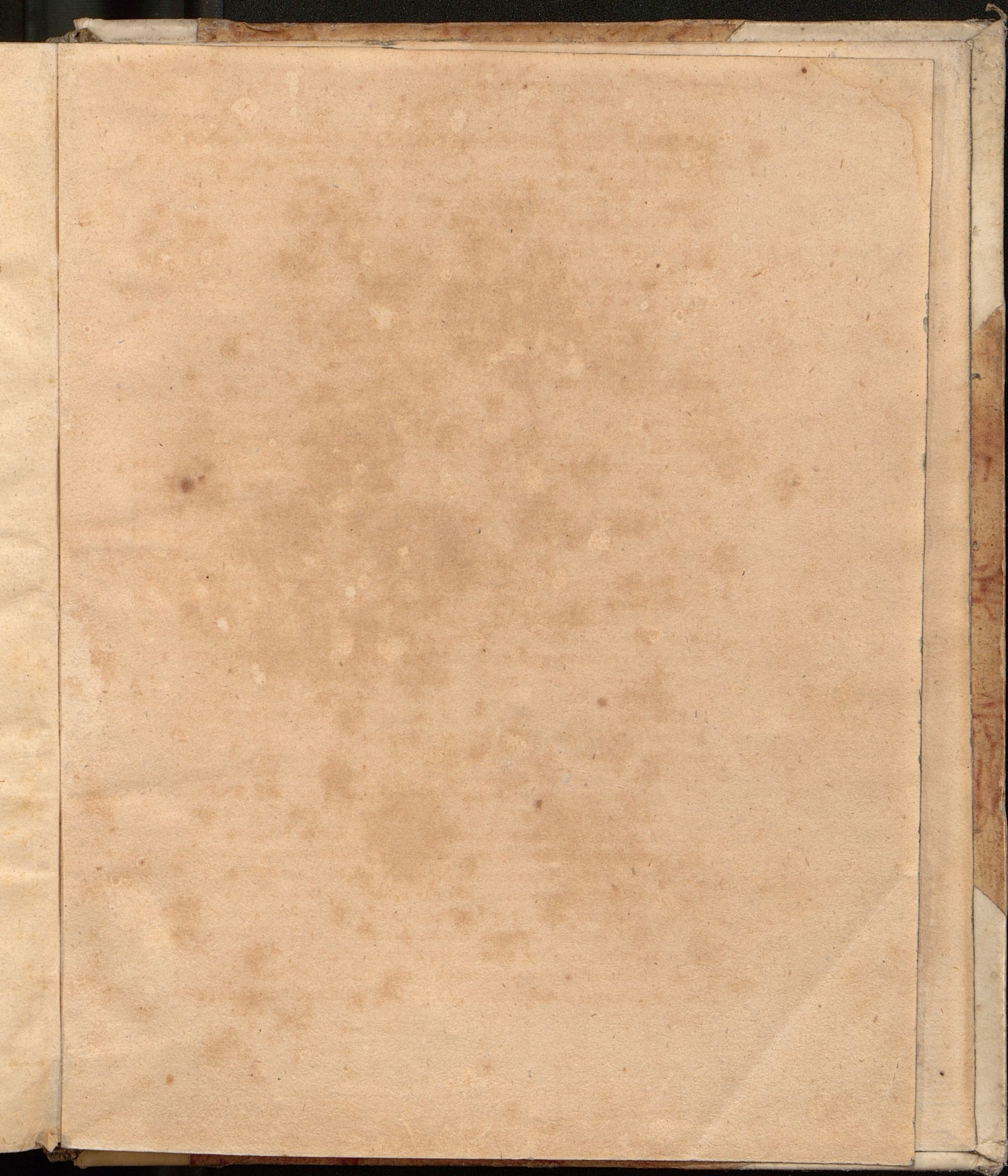

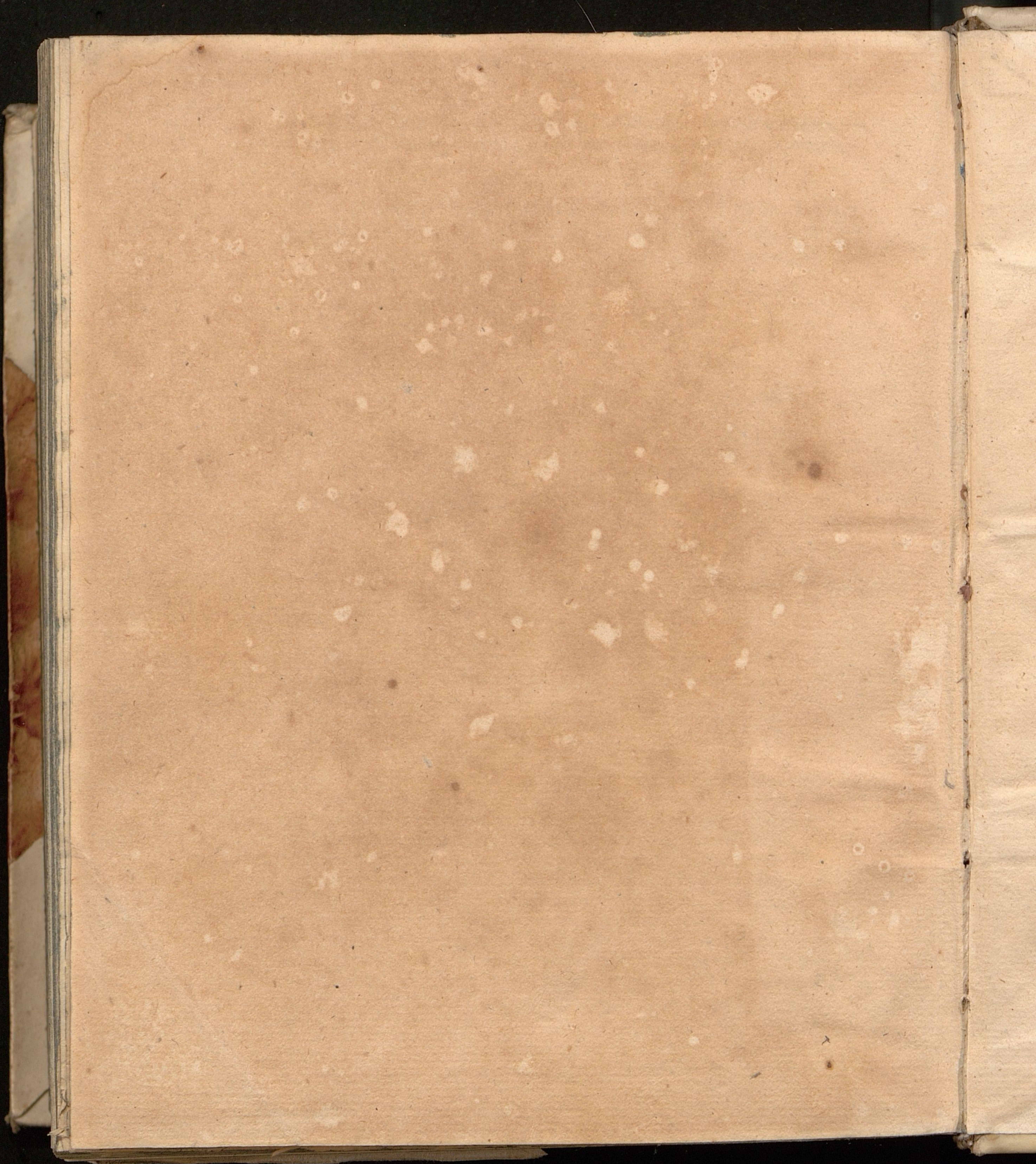
ri nullatenus potest. Quare jam dicimus verè quidem Deum à creatione specierum nondum integrantium quievissè, potestatem tamen sibi non ademisse nova planè inusitata & extraordinaria faciendi. Alii quamvis lubenter concedant Deum posse miraculosos effectus hodiernum producere, putant tamen tempus existentiae cometarum idem cum tempore reliquarum stellarum omnium esse, diem nempe I. Hexaemeri quartum, & sic volunt Cometas jam dum in cœlo præexistere & certo tantum tempore manifestari. Fundamentum eorum est, quod Cometæ non deflagrent aut pereant, ut vulgò creditur, sed se tantum abscondant, eò usq; nempe ascendendo, ut propter nimiam distantiam à nobis amplius videri nequeant, sicuti idcirca Cometam A. 1618. 1652. & 1652. accuratissimè est observatum, nec alia est ratio istius, quem præsentem videmus tempore. Quo minor enim apparet, eò magis ascendisse deprehenditur. Idem etiam Nobil. TYCHO de stella fixa A. 1552. testatur. Quâ de re quid sentiendum, futura tempora nos facient certiores

XIV. *Locus* Cometarum quamdiu nobis videnti exhibentur, est regio Planetarum. Unde SENECA: *Cometas stellis immixtos videmus per superiora labentes.* *Figura*, quam præbet transparentia radiorum solarium, jam major, jam minor est, pro majori ac minori densitate ac raritate substantiæ. *Motus* est vel primus s. communis ab ortu in occasum: vel secundus s. proprius, isq; ut plurimum à meridie in septentiohem. Sed tantum!

SOLI DEO GLORIA.

AB: 154893

AB: 154893

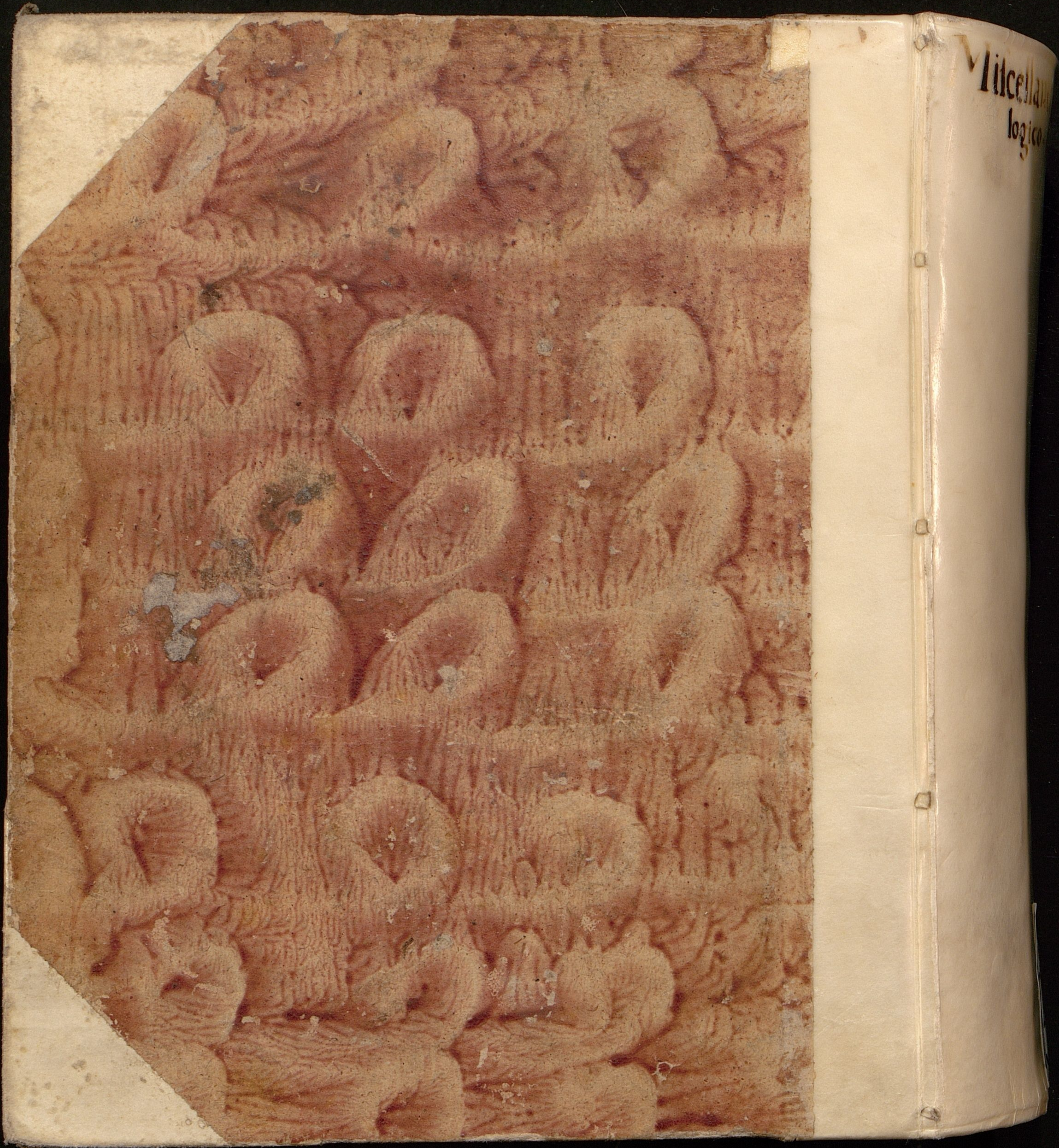
ULB Halle 3
003 313 859

SK

VD 77

Miscellanea
logica

53.

56

I. N. J.

DISSERTATIO PHYSICA

DE

COMETIS

Quam

SUB PRÆSIDIO

M. CHRISTOPHORI SCHREIBERI

Publicæ ventilationi

Sistit

JOHANNES ABRAHAMUS Schröder/
STARGARD. POM.

Add. 1. Febr. A. 1665. horis pomeridian.

H. Lq₃ consuetis.

WITTEBERGÆ,

Typis FRIDERICI WILHELMI FINCELII.

53.

